

שיעורי "היא שיחתי" מיועדים ללומדי הדף היומי המבקשים להעשיר את הלימוד עם "נושא מעניין לקחת הביתה".

הם כוללים נושאים לדיון, פולמוסים, חידוקים, לקחים, קושיות, הקשרים לפרשת השבוע והמועדים, ועוד ועוד.

מטרת השיעורים לעורר שיח תורני גם לאחר שהלימוד הסתיים. בבית או בעבודה, עם האשה או הילדים, בשבתך בביתך ובלכתך בדרך.

מנחות לב היא שיחתי

נושאים לשיחה ודיון
לקחת מדרך הגמרא אל משעולי החיים

פורים | מועד שנקבע על ידי כנסת ישראל

אחד המקומות המפורשים על כוחה של כנסת ישראל לקבוע עליה ועל זרעה זה בעניין פורים. המגילה מתארת שתוקף הקבלה היא מכוח קבלת הציבור "קיימו וקיבלו היהודים עליהם ועל זרעם להיות עושים את ימי הפורים האלו" ובהמשך מביאה המגילה דוגמא לזה: "לקיים את ימי הפורים האלה בזמניהם כאשר קיים עליהם מרדכי היהודי ואסתר המלכה וכאשר קיימו על נפשם ועל זרעם דברי הצומות וזעקתם". היינו, שהמגילה מוכיחה שאפשר לקיים על נפשם ועל זרעם כמו שד' תעניות נקבעו על ידי כנסת ישראל.

[היכן כתוב שדברי הצומות וזעקתם נקבעו על ידי כנסת ישראל? הרי זהו מפורש בנביא! לא? ... בשביל זה צריך לפתוח זכריה: לאחר שהזקנים שואלים את ה': "האבכה בחודש החמישי הנזר כאשר עשיתי זה כמה שנים" משיב הקב"ה: "אמור אל כל עם הארץ ואל הכהנים לאמר: כי צמתם וספוד בחמישי ובשביעי וזה שבעים שנה הצום צמתני אני?! וכי תאכלו וכי תשתו, הלוא אתם האוכלים ואתם השותים!" עיי"ש במפרשים שהקב"ה אומר: "אני לא צייתי אתכם על הצומות, זה אתם קיבלתם על עצמכם, אני כן צייתי אתכם על הצדקה והחסד, על היושר והמשפט" עיי"ש דברי ה' ביד נביאון].

פליאה | הפסק פרשיות בתוך עניין ולא בתחילתו וסופו

מבואר בגמרא שכאשר הפרשיות סתומות זה משום שיש שייכות בין פרשה לפרשה, וכאשר הן פתוחות זה מורה על התחלת עניין חדש.

אני רוצה להביא דוגמא לתופעה פלאית בעניין זה, שלא מצאתי לע"ע מה כתבו על זה:

יש מקומות שההפסקה בין פרשה לפרשה נעשית רק בין חלקי הפרשה אבל לא בינה לבין הנושא הקודם או שלאחריו. למשל: בברכות יעקב יש הפסק פרשה סתומה בין שבט לשבט, אבל לא בין פתיחת הפרשה לברכת ראובן ולא בין ברכת בנימין להמשך הפרשה!

כך גם בברכות משה בפרשת וזאת הברכה, אין הפסק לפני ברכת ראובן "יחי ראובן" ואין הפסק לאחר ברכת אשר "ברוך מבנים אשר"

תנ"ך | תפקידו של אליהו ללמד תורה

"אם יבוא אליהו - אין שומעין לו". יש לדקדק מה השייכות לאליהו הנביא, הרי "לא בשמים היא"! היה יותר מתאים לומר "אם יבואו אנשי כנסת הגדולה" וכדומה ממוסרי התורה.

אבל באמת אין הכוונה ל"אליהו הנביא" אלא ל"אליהו הכהן". אליהו הנביא הוא פנחס הכהן שעליו נאמר במלאכי ב' "תורת אמת היתה בפיהו ועולה לא נמצא בשפתיו, בשלום ובמישור הלך אתי ורבים השיב מעון: כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבקות הוא" עיי"ש ברש"י ובמפרשים שזה נאמר על אהרן ופנחס.

השקפה | כנסת ישראל אינה טועה!

הגמרא שלנו מלמדת על כוחו של "מנהג עם ישראל", כיון "שכבר נהגו העם בסנדל" שוב אין שומעין בזה אפילו לאליהו!

כללות כנסת ישראל גדולה יותר מכל ענקי הדורות. "הנח להן לישראל - בני נביאים הן", כלומר, כלל ישראל יחד זוכה ל"בת קול" פנימית שמכוונת אותם על הנכון והאמת.

אשאל שאלה רגישה: איך אנו יודעים להעמיד את החזון איש מעל חכמי דורו? וכי יש לנו כלים להבדיל בין החזון איש לבין גיסו הקהילות יעקב? מי החליט להעמיד את החפץ חיים כלשכת הגזית? מדוע כל חכמי ליטא כופפו עצמם להגרא"מ שך? מי נתן להם כלים למדוד מעלתו מעל שאר ראשי הישיבות וזקני הדור? וכן הלאה והלאה.

"כנסת ישראל" היא בעלת רוח הקודש, היא יודעת היטב מה רצון ה'.

עד כדי כך, שאפילו חכמים אין להם כוח לגזור גזירה על הציבור אלא אם כן הציבור קיבלו אותה, כמו שלמדנו בעבודה זרה דף לו, וכבר ביארנו שם שאין הכוונה שיש "תנאי" שהגזירה תתקבל על הציבור, שהרי אם הציבור קיבלו את הגזירה ואח"כ הפסיקו מלקיימה אין היא מתבטלת, אע"פ שעתה אינה מקובלת על הציבור, אלא הכוונה שכל התוקף של גזירות חכמים זהו מחמת שכנסת ישראל מקבלת את דבריהם עליה, וזה מחייב אותה לדורות עולם.

עלון "היא שיחתי" מיסודה של אגודת "לוחמי הדף" בראשות ידידי הרב אהרן צופיוף לחיזוק ועידוד עמידה באתגרי לימוד הדף היומי. מרגיש בודד במערכה? מנסה לעמוד בקצב ולא מצליח? הצטרף אלינו, איש את רעהו יעזורו ולאחיו יאמר חזק! להצטרפות לקבוצות השונות של "לוחמי הדף" צור קשר במספר 054-824-9119

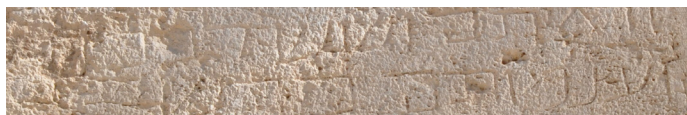

תופעה | פשר התופעה של ציטוט פסוקים משובשים בגמרא

בגמרא שלנו אנו לומדים על חובת השרטוט לדברי תורה. חיוב זה עומד מאחורי תופעה מופלאה שההילה רבים: ברחבי הש"ס מצאנו הרבה פעמים שהפסוקים כתובים בצורה משובשת מעט מנוסח המקראות שלפנינו. הגרד"צ הילמן זצ"ל הכין רשימה ארוכה של כל הפסוקים שבאו בשינוי בדברי הגמרא.

אכן, ידוע בבית המדרש בשם רבותינו לבית בריסק שהסיבה לכך היא שלפעמים הסופרים המעתיקים היה להם טורח לשרטט קודם כתיבת לשון הפסוק, ולכן סירסו קצת לשון הפסוק, כמו המבואר בסוגיא בגיטין דף ו' שהביאו התוספות כאן. כן כתוב גם בשדי חמד (פאת השדה, מערכת האל"ף, אות כ"ב), וכן הציע גם הגאון רבי ראובן מרגליות בספרו המקרא והמסורה.

והנה, על הכותל הדרומי ישנה **חריטה מרטיטה** שנכתבה על ידי יהודי אלמוני: "וראיתם ושש לבכם ועצמתם כדשא" אלו מילים מן הנביא ישעיהו פרק סו, בשינוי "ועצמתם" במקום "ועצמותיכם". שמעתי מידידי שליט"א לפרש שהכותב היה מבית מדרשו של הסובר בגיטין ו ע"ב שמוטר לכתוב ג' מילים בלא שרטוט אך לא ארבע, ולכן נזהר לשבש את אחת מארבעת התיבות הללו כדי שלא יצטרך שרטוט.

מקור | מקור למנהג לומר פרשיות "קדש" "והיה כי יביאך"

הגמרא אומרת שמוטר לכתוב תפילין ומזוזות שלא מן הכתב משום ש"מיגרס גריסין". אומר רש"י: "רהוטים הם בפי כל אדם ואין טועין בהם הילכך אין צריך להעתיקם מספר אחר".

מדוע הם "רהוטים בפי כל אדם"? בשלמא 'שמע' 'והיה אם שמוע' רהוטין בגלל מצוות קריאת שמע שחרית וערבית, אבל מדוע פרשות "קדש לך" "והיה כי יביאך" טהורים בפי כל אדם ואין טועין בהם!

אילולי דברי רש"י היה מקום לפרש שהכוונה לכך שהסופרים רגילים לכתוב הרבה מזוזות ותפילין ולכן הם יודעים את הפרשיות בעל פה, אבל רש"י ברור מילל שמדובר "בפי כל אדם"! כך גם לשון רש"י במגילה יח ע"ב "מיגרס גריסין - שגורות בפי הכל".

וכן הוא לשון הרמב"ם בפ"א מהלכות תפילין ומזוזות "שהכל גורסין פרשיות אלו". ולא משמע שכוונתו לכל הסופרים.

לכאורה יש כאן מקור למנהג קדמון לקרוא בשעת הנחת תפילין

(וכתוצאה מזה לא ברור האם הפסוק הבא "ברזל ונחושת מנעלך" ממשיך לעסוק בשבט אשר, כדעת הרמב"ן, או שמעתה מדבר כנגד כל ישראל, כדעת רש"י).

תופעה זו חוזרת על עצמה בעוד ועוד מקומות.

אני מבקש מהלומדים היקרים אם מצאו מי שביאר דבר זה - להודיעני דבר ובעז"ה אולי אחריהם כליהם לבי מסותא.

פנימיות | המזוזה היא אמיתה של תורה

התוספות פירשו שמה שאמרו במגילה שמגילת אסתר צריכה שרטוט "כאמיתה של תורה" אין הכוונה לספר תורה אלא למזוזה "שיש בה קבלת מלכות שמים".

מבואר כאן ש"אמיתה של תורה" היא "קבלת עול מלכות שמים" ולכן היא כלולה בפרשות "שמע" "והיה אם שמוע".

זה מבאר את הפליאה מדוע התורה כתבה מצוות תלמוד תורה ומצוות קריאת שמע באותן התיבות עצמן. [עיי' בשאגת אריה באריכות האם מוכרח שרק אחד מהן מן התורה]. אך מבואר כאן שלתורה התורה עיקרו "קבלת עול מלכות שמים" ולכן מצוות קריאת שמע היא בעצם מצוות תלמוד תורה ב"זעיר אנפין".

והנה, הרמב"ן בסוף פרשת בא כתב:

"בעבור כי הקדוש ברוך הוא לא יעשה אות ומופת בכל דור לעיני כל רשע או כופר, יצוה אותנו שנעשה תמיד זכרון ואות לאשר ראו עינינו, ונעתיק הדבר אל בנינו, ובניהם לבניהם, ובניהם לדור אחרון. והחמיר מאד בענין הזה... והצריך שנכתוב כל מה שנראה אלינו באותות ובמופתים על ידינו ועל בין עינינו, ולכתוב אותו עוד על פתחי הבתים במזוזות, ושנזכיר זה בפינו בבקר ובערב... וכן כל כיוצא בהן מצוות רבות זכר ליציאת מצרים. והכל להיות לנו בכל הדורות עדות במופתים שלא ישתכחו, ולא יהיה פתחון פה לכופר להכחיש אמונת האלהים. כי הקונה מזוזה בזו אחד וקבעה בפתחו ונתכוון בענינה כבר הודה בחדוש העולם ובידיעת הבורא והשגחתו, וגם בנבואה, והאמין בכל פנות התורה, מלבד שהודה שחסד הבורא גדול מאד על עושי רצונו, שהוציאנו מאותו עבדות לחירות וכבוד גדול לזכות אבותיהם החפצים ביראת שמו".

וידועה התמיהה הרי במזוזה שעל פתחי הבתים כלל לא נזכר עניין יציאת מצרים! (ראו מה שיתבאר בזה בעז"ה לקמן דף לג).

אך לדברי התוספות אולי יש לבאר דפרשות המזוזה הן הן "אמיתה של תורה" היינו המסקנא המתומצתת מכל ספר התורה שעיקרו סובב סביב יציאת מצרים.

החסירות והיתירות, ואם כן מה מועיל מה שהדברים גרוסים בפניו, הרי איננו זוכרים בעל פה החסירות והיתירות.

והנה, ידוע הפולמוס שעורר רבינו יצחק הוטנר אודות הצדיקים המניחים תפילין ליהודים רחוקים בקרנות הרחוב ושוכחים ללמד אותם שאין כאן "קופסאות קדושות" אלא "בתי פרשיות" שבתוכן ארבע פרשות מן התורה. הוא זצ"ל חשש שאין הם יוצאים ידי חובה מפני שזה "מתעסק" בעלמא, והרי זה כמו מי שנוטל אתרוג וסובר שהוא לימון, שאף אם מצוות אינן צריכות כוונה מ"מ אינו יוצא כיון שהוא מתעסק בעלמא.

ויתכן לומר שבשביל שלא יהיה כאן "מתעסק" לא די בכך שידוע באופן כללי שיש בפנים פרשיות מסוימות, וגם לא די שהוא יודע את עניינם הכללי, אלא צריך לדעת כל תיבה ותיבה הכתובה, שהרי זאת המצוה להכניס התיבות והפסוקים המסויימים הללו לבתים שבראשנו ועל דינו. ומה בין מי שסובר ש"מכניסים משהו קדוש" לתוך בתי התפילין למי שסובר ש"מכניסים איזה פרשה כלשהי" לשם ולמי שסובר ש"מכניסים איזה פרשה הקרויה 'קדש לי'" אבל אינו יודע מה כתוב בה.

זאת הסיבה שגרסו כולם את הפרשיות הללו עם החסירות והיתירות שלהן, כדי שלא יהיה בהנחת התפילין שלהם שום חשש של מתעסק.

לפי"ז למדנו חומרה יקרה מפז:

לקרוא הפרשיות הללו מתוך הספר, על מנת לדעת בכל פעם גם החסירות והיתירות שבפרשיות התפילין, עד שיהיו הדברים גרוסים היטב בלשונו וידע אותם בעל פה ושוב לא יצטרך לקרוא כלל את הפרשיות הללו בשעת הנחת התפילין (אלא אם נוהג את מנהגי החסידים הקדמונים).

פרשיות "קדש" "והיה כי יביאך", הובא מנהג זה במשנה ברורה ומקורו מדברי השל"ה והקדמונים, אך לא מסתבר שכולם נהגו מנהג זה בזמן הגמרא.

אך באמת זהו פסוק מפורש בתורה "למען תהיה תורת ה' בפיך", הקב"ה אומר שתכלית המצוה של התפילין שיהיו הפרשיות הללו שגורות על לשוננו. אין זה שייך דוקא לשעת הנחת התפילין או לשעה מסוימת, אלא באופן כללי: אם הקב"ה מצווה לענוד את הפרשיות הללו, הרי רצונו שנזכור אותם ולא נשכח אותם בשום אופן שבעולם. זאת הסיבה שהיה פשוט לגמרא שיהודים טובים משננים את הפרשיות הללו, חזור וישן. [יש להוסיף לזה את שיטת הב"ח שכאשר התורה כותבת "למען" אין זה טעם המצוה בעלמא אלא תכליתה, וצריך לקיים אותה, ולכן צריך לכוון בהנחת תפילין שהיא מיועדת למען תהיה תורת ה' בפניו, ואם כן, הרי בוודאי היו מבקשים לקיים תכלית התפילין שהיו מכוונים אותה בהנחת תפילין מדי בוקר].

יתירה מכך, הרי התפילין נקראים "טוטפות" ופירש רש"י ש"מנחם חברו עם "אל תטיפו", לשון דיבור... שהרואה אותם קשורים בין העיניים יזכור הנס וידבר בו". הרי שמטרת התפילין לעורר דיבור בפרשיות הקשורות בין העיניים, ובוודאי מכלל זה להגות בפרשות הללו עצמן.

אוצר | חומרה חדשה ובלעדית ללומדי "היא שיחתי"

יש שעוררו שעיקר הטעם שצריך לכתוב מתוך הקלף הוא משום